

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ АКСІОЛОГІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ І АНГЛІЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ПАРЕМІЙ –
ВЕРБАЛІЗАТОРІВ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ
ПОДОРОЖ (МАНДРІВКА) / TRAVEL (JOURNEY)
ЯК МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ**

Найґрунтовнішими працями щодо опису категорії оцінки вважаємо монографічні дослідження таких українських мовознавців, як Т. Космеда [1], Ж. Краснобаєва-Чорна [2], Г. Черненко [3], теоретичні постулати яких актуалізовано в процесі дослідження.

Оцінка, як відомо, – це категорія, що об'єднує мовні засоби, які використовуються для категоризації та позначування розмаїття оцінних значень, що мотивовані зв'язками між мовцем і довкіллям, дійсністю. Лінгвофілософська, прагматична й семантична категорія оцінки належить до універсальних категорій. Вона актуалізується під час осмислення й відображення дійсності в мові, вербалізується у висловлюваннях, що відтворюються відповідні мовленнєві жанри.

Як відомо, паремійний фонд кожної мови містить систему уявлень про ідеї та ідеали, які керують людьми. Паремійна система – це дзеркало, що відображає особливості життя. Паремії – моральні підвалини суспільства, що регулюють його функціонування, «життєві правила», тому фрагмент паремійної картини світу *ПОДОРОЖ (МАНДРІВКА) / TRAVEL (JOURNEY)* зафіксував увесь спектр значеннєвих і смислових параметрів, що презентують відповідні поняття, зокрема й емоції, враження, різні аксіологічні аспекти вербалізованої практики подорожування, мандрів, що омовлюються у вигляді відповідних аксіологічних смислів, мовленнєвих жанрів.

Особливості оцінного наповнення розглядуваних паремій ґрунтуються на зв'язках з аксіологічними концептуальними опозиціями, насамперед *позитивний – негативний, добрий – поганий, правильний – неправильний, приємний – неприємний, доцільний – недоцільний, свій – чужий*. Переважає, як показує проаналізований матеріал, позитивна конотація, позитивні смисли, що виокремлюються в обох лінгвокультурах, оскільки подорож приносить переважно насолоду, користь, позитивні емоції, позитивний досвід, знання. Хоч зазвичай у мовленні, як наголошують учені, перева-

жають негативні смисли, що мотивовано природою людської психіки. І це твердження вже стало аксіомою.

Паремії вербалізують різні види оцінки, зокрема антропоцентричну, християнсько-релігійну, культурно-естетичну, національно-етнографічну, соціальну та ін. Коли йдеться про вербалізацію концепту *ПОДОРОЖ (МАНДРИВКА) / TRAVEL (JOURNEY)*, то однозначно переважає вектор позитивної оцінки, однак моделюються відповідні застереження і рекомендації. Наприклад, щодо англійської лінгвокультури: *Good company on the road is the shortest cut* (укр. аналог: *Добра компанія на дорозі – найкоротший шлях*); *For a good friend the journey is never too long* – ‘заради хорошого друга чи подруги немає далеких відстаней, адже бажання побачитись достатньо сильне для того, щоб подолати труднощі під час подорожі’; *A journey of a thousand miles begins with one step* – подорож асоціюється з рішучістю, оскільки без рішучості людина не зможе нічого зробити, зокрема й подорожувати; *Love is strictly a travelling* – подорож як любов: ідеться і про романтичний шлях закоханих, і любов до подорожей загалом; *Actions speak louder than words*: ця англійська паремія підкреслює ідею, що вчинки мають більший вплив або вагу, ніж слова – зазначене є основою оцінки дій та поведінки людини, що проєктується на мандування. Серед прикладів, що відтворюють ментальність українців, такі паремії: *Три дни блуди, а в дурня дороги не питай*, оскільки дурний не покаже доброї дороги, а скерує на гіршу: це застереження подорожувальникам; *Не годиться вертатися, як хтось вже пішов у дорогу* – це типова життєва мудрість, зафіксована в паремійних збірках української лінгвокультури як рекомендація; *Не кажи, що краще, але покажи, коли мандруєш*: наведена українська паремія виражає ідею, що важливіше діяти, ніж лише говорити про свої можливості чи якості, що виявляється й під час мандрів.

Отже, паремії, що презентують концепт *ПОДОРОЖ (МАНДРИВКА) / TRAVEL (JOURNEY)*, містять і в українській, і в англійській лінгвокультурах смисли, що базуються на відповідному життєвому досвіді, який оцінюється зазвичай позитивно, та презентують мовленнєві жанри застереження і рекомендації, що засвідчує прагнення до доброго завершення подорожей.

Література

1. Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 350 с.

2. Краснобаєва-Чорна Ж. Лінгвофраземна аксіологія: парадигмально-категорійний вимір. 2-ге вид., випр. і доп. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 2016. 416 с.

3. Черненко Г. Мовленнєвий вплив на ціннісні системи: діапазон імовірностей. Київ: Вид. дім Д. Бураго, 2018. 348 с.

Наталя Кондратенко
(м. Одеса)

ОЦІННІ СУДЖЕННЯ В ТЕКСТАХ З НЕГАТИВНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ В АСПЕКТІ СЕМАНТИКО-ТЕКСТУАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Лінгвістична експертиза писемного мовлення охоплює авторознавчі та семантико-текстуальні дослідження. Одним із завдань експертиз другого типу є відповідь на питання, чи є висловлювання фактичним твердженням або оцінним судженням. З огляду на це виникає проблема термінологічних дефініцій і критеріїв визначення кожної з цих мовленнєвих одиниць. Необхідність розмежування суджень і тверджень зумовлена тим, що поширення негативної, недостовірної або образливої інформації є доволі характерним прийомом дискредитації особи та маніпуляцій із громадською думкою. Утім визначення інформації як недостовірної чи хибної передбачає врахування форми її презентації: в разі вживання оцінного судження, що витлумачують як суб'єктивну думку мовця, згідно із законом «Про інформацію» (ст. 30) [2], відповідальності за поширення оцінних суджень немає. На підставі законодавчої бази оцінним судженням вважають таке, «в якому виражається позитивна чи негативна оцінка вчинених активних чи пасивних дій, висловлювання власних думок і позицій; отриманих чи не отриманих результатів, які не мають фактичного підкріплення» [1, с. 146]. Натомість фактичним твердженням є «сукупність фактів, які логічно побудовані та є об'єктивно зумовленими» [3, с. 28].

Визначення оцінних суджень у матеріалах, наданих для семантико-текстуальної лінгвістичної експертизи, часто поєднується із визначенням мовленнєвого акту образи та фіксацією негативної інформації в тексті. З огляду на це виникає питання, чи може передаватися негативна інформація у формі виключно оцінних суджень та чи здатні передавати негативну інформацію фактичні твердження. Ця проблема впливає з того, що негативна оцінка, представлена на лексичному рівні, переважно сигналізує про те, що висловлювання є оцінним судженням. Проте наявність не-